

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ایلیاد

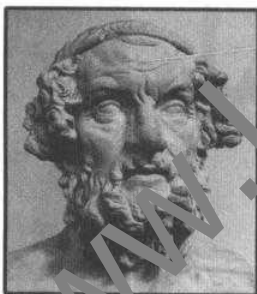
نویسنده: هومر

ترجمه: سعید نفیسی

انتشارات سپهر ادب

سرشناسه: هومر، قرن ۹ ق.م. Homerus عنوان و نام پدیدآور: ایلیاد / نویسنده
 هومر؛ ترجمه سعید نفیسی. مشخصات نشر: تهران: سپهر ادب، ۱۳۸۸.
 مشخصات ظاهری: ۵۹۲ ص. شابک: ۵-۳۴-۹۹۲۳-۹۶۴-۹۷۸ وضعیت
 فهرست نویسی: فیبا. یادداشت: کتاب حاضر توسط مترجمان و ناشران مختلف در
 سالهای متفاوت منتشر شده است. یادداشت: واژه نامه. موضوع: شعر حماسی
 یونانی - ترجمه شده به فارسی. موضوع: افسانه ها و قصه های یونانی. موضوع:
 آشیل (اساطیر یونانی). موضوع: جنگ تروا. شناسه افزوده: نفیسی، سعید،
 ۱۳۴۵ - ۲۷۴، مترجم. رده بندی کنگره: ۱۳۸۸ ۳۲۲ PAF رده بندی
 دیویی: ۸۸۳/۰۱ شماره کتابشناسی: ۱۷۴۶۹۶۱

ایلیاد

نویسنده: هومر

مترجم: سعید نفیسی

ناشر: انتشارات سپهر ادب

صفحه آرای: میروحید ذنوبی

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: سوم - ۱۳۹۶

شابک: ۵-۳۴-۹۹۲۳-۹۶۴-۹۷۸

انتشارات سپهر ادب

میدان انقلاب، خیابان دانشگاه، کوچه رستمی، پلاک ۶

تلفن: ۶۶۹۷۲۸۱۷ - ۶۶۹۵۲۳۱۵

فهرست

۵	دیباچه مترجم
۶	عصر زندگی هومر
۶	ادبیات باستان پیش از هومر
۸	تردید درباره وجود هومر
۹	تجزیه ایلید
۱۲	تجزیه اودیسه
۱۴	ایلید و اودیسه از یک ساینده است
۱۷	هومر و داستان جنگ تروا
۱۷	داستان شهربندان تروا
۲۱	بازگشت پهلوانان
۲۵	اساطیر یونان
۲۵	خداوندان یونانیان
۲۹	غولان
۲۹	اهریمنان
۳۳	سرود نخستین
۵۷	سرود دوم
۸۷	سرود سوم
۱۰۳	سرود چهارم
۱۲۱	سرود پنجم

۱۵۱	سرود ششم
۱۶۹	سرود هفتم
۱۸۵	سرود هشتم
۲۰۵	سرود نهم
۲۲۹	سرود دهم
۲۴۷	سرود یازدهم
۲۷۵	سرود دوازدهم
۲۹۱	سرود سیزدهم
۳۱۷	سرود چهاردهم
۳۳۵	سرود پانزدهم
۳۵۹	سرود شانزدهم
۳۸۵	سرود هفدهم
۴۰۹	سرود هجدهم
۴۲۹	سرود نوزدهم
۴۴۳	سرود بیستم
۴۵۹	سرود بیست و یکم
۴۷۹	سرود بیست و دوم
۴۹۷	سرود بیست و سوم
۵۲۵	سرود بیست و چهارم
۵۵۱	ضمائم

دیباجه مترجم

در سه هزار سال پیش دو منظومه به زبان یونانی قدیم سروده شده که شاید بیش از هر اثر ادبی دیگر در سراسر جهان شهرت و اعتبار داشته باشد. منظومه اول را که باید «حماسه یونانیان قدیم» دانست به زبان یونانی «ایلیاس»^۱ یا «ایلیادوس»^۲ می نامند و وجه تسمیه آن از کلمه «ایلیون»^۳ یکی از نام های شهر «تروا»^۴ در آسیای صغیر است که «پرگام»^۵ نیز به آن می گفته اند و یونانیان قدیم ده سال آن را شهرند کردند و سرانجام گشادند. آثار این شهر را اروپاییان در جایگاهی که اکنون به نام «حصار لیخ»^۶ در گذشته است در ترکیه امروز یافته اند. این حماسه منظوم بزرگ شامل بیست و چهار کتاب است که هر یک از آن ها ایلیادوس نام دارد و به همین جهت همه کتاب را نیز به همین نام خوانده اند. در برخی از زبان های اروپایی این کلمه را «ایلیاد» تلفظ می کنند و در عرف زبان فارسی نیز به همین نام معروف شده است منظومه دوم را به یونانی «ادوسئوس»^۷ می نامند و این کلمه در برخی زبان های اروپایی «اودیسه»^۸ خوانده می شود و در زبان فارسی نیز بیشتر بدین نام معروف شده است. درباره اینکه گوینده این سخنان کیست در چه زمانی می زیسته و آیا هر دو کتاب از یک سراینده است و یا از دو گوینده مختلف بسیار سخن رفته است و شمه ای از آن سخنان در این دیباجه و یا ضمائم کتاب خواهد آمد.

از دیرباز سراینده هر دو منظومه را یک تن دانسته و او را به زبان یونانی «اومیروس»^۹ و به زبان لاتین «هومروس»^{۱۰} نامیده اند.

در کتاب های قدیم ما به رعایت اصل یونانی نام وی را «اومیروس» نوشته اند و در زبان های اروپایی به پیروی از زبان لاتین Homer و Homère ضبط کرده اند، به

Troie ۴	Iliion ۳	Iliados ۲	Ilias ۱
Omeyros ۸	Odyssée ۷	odusseus ۶	pergame ۵
			Homerus ۹

همین جهت در ایران امروز بیشتر به نام «همر» یا «هومر» معروف شده است. برخی احتمال داده‌اند که وی در قرن دهم پیش از میلاد زیسته باشد و هفت شهر مختلف یونان را زادگاه او دانسته‌اند.

عصر زندگی هومر

سراینده‌ای که ایلیاد و اودیسه را سروده پیداست که از دوران پهلوانی دور بوده و خود در زمانی می‌زیسته که مردم حسرت آن روزگاران پر از شگفتی و دلاوری را می‌خوردند. بدین گونه پیداست که هومر در همان زمانی که این وقایع روی می‌داده نمی‌زیسته است. هرودوت مورخ معروف می‌گوید: «به عقیده من هومر و «هزیود»^۱ (شاعر یونانی قرن هشتم پیش از میلاد) تنها چهارصد سال پیش از من زیسته‌اند». بنابراین گفته می‌شود که هومر اصر «لیکورگ»^۲ قانونگذار معروف سپارت بوده که در قرن نهم پیش از میلاد زیسته است و به حساب سه قرن پس از تصرف شهر تروا در جهان بوده است. اما دانشمندانی که را به شان مصاب‌ترست عقیده دارند که تاریخ زندگی او را باید اندکی بالاتر از زمان لیکورگ در حدود سال هزار پیش از میلاد قرار داد. چنانکه در اسناد قدیم گفته شده است که لیکورگ اشعار هومر را که در آن زمان در آسیای صغیر رایج بود، گرد می‌آورد و نسخه بر می‌داشت. از سوی دیگر پیداست در زمانی که این اشعار سروده شده شاهان یونان جلوس داشته‌اند، در یونان هنوز سلطنت موروث برقرار بوده و این شاهان از نژاد پهلوانان داستان‌ی بوده‌اند و هومر برای کام‌جویی و خوشامد این شاهان این اشعار را در پیش پهلوانان سروده است. اینکه هومر می‌گوید: «فرماندهی چند تن خوب نیست، با آنها یک سرکرده و یک شاه در سرکار باشد» خود دلیل بر این نکته است زیرا که ناچار در حکومت دموکراسی که بعدها در یونان برقرار شده گوینده‌ای نمی‌توانسته است چنین سخنی از زبان اولیس بگوید.

ادبیات یونان پیش از هومر

شکی نیست که یونانیان قدیم پیش از نظم ایلیاد و اودیسه ادبیات منظوم

داشته‌اند و از آنچه به ما رسیده است مسلم می‌شود که نخستین سرایندگان آن سرزمین راهبانی بوده‌اند که یونانیان خود به ایشان «آئوئیدوس»^۱ می‌گفتند و این کلمه را امروز به زبان فرانسه «آئد»^۲ تلفظ می‌کنند. اشعاری که این گروه از سرایندگان سروده‌اند سرودهای دینی بوده که در مراسم مذهبی تغنی می‌کرده‌اند و مانند همه اشعاری که بدین اندیشه و بدین گونه سروده شده با موسیقی توأم بوده است. تردیدی نیست که در آغاز پیدا شدن هر زبانی نیز از این گونه سرودسرایي مانند زندخوانی ایران قدیم معمول می‌شده است. ناچار بدیهه‌سرایي در این گونه موارد از سرایندگی بیشتر رواج داشته است. مدتها یگانه سرایندگان همان راهبان بوده‌اند که در سخن منظوم خود خدایان را می‌ستوده و کردار و رفتارشان را به نظم ادا می‌کردند.

پس رآن دسته‌ای دیگر از سرایندگان پدیدار گشته‌اند که هومر خود ایشان را «دمیئورگس»^۳ می‌نامد. در این کلمه در زبان فرانسه «دمیورژ»^۴ خوانده می‌شود. این دسته از سرایندگان پیرامون هنر و پهلوانان را نیز با مناقب خدایان توأم کرده بودند. اندک‌اندک شعر غنایی و غزل‌سرایي نیز در آن کشور رواج یافته و در اشعار خود بیشتر به اصطلاح رایج شعر «رسی» بهاریه» یعنی اوصاف بهار را می‌سروده‌اند و در آغاز و پایان هر منظومه کلمه «ایئد»^۵ یا «لینوس»^۶ را که به معنی دریغ و افسوس است می‌آوردند، به همین جهت این گونه شعر را «لینوس» نامیده‌اند.

سپس نوعی دیگر از شعر پدید آمده است که در دلاوری و سوگواری خوانده می‌شد و در آن «پئان»^۷ خدای روشنایی و زندگی نامی برده‌اند که درمان و دلداری را از او می‌دانسته‌اند. و به همین جهت این گونه از تغزل را پئان نام گذاشته‌اند. در میان پئان‌ها منظوماتی هم بوده که جنبه دینی نداشته است.

نوعی دیگر از شعر را تنها در جشن‌های زناشویی می‌سرودند و سرنگامی که عروس را از خانه پدر با مشعل به خانه شوهر می‌بردند در راه از این اشعار می‌سرودند و این اشعار را به مناسبت نام «هومن»^۸ که خدای زناشویی بود،

	Demiourgos ۳	Aéde ۲	Aoidos ۱
Péan ۷	Linus ۶	Elinus ۵	Démurge ۴
			Humen ۸

«هومنائیوس»^۱ می‌گفتند.

قسم دیگری از شعر که رواج داشته مراثنی بوده است که در مرگ دوستان و نزدیکان می‌سروده‌اند و آن را «طرنیوس»^۲ می‌گفتند و به زبان فرانسه «ترن»^۳ می‌گویند.

تردید درباره وجود هومر

کسانی که درباره هومر و انتساب ایلپاد و اودیسه به او شک کرده‌اند گفته‌اند که نه تنها این دو منظومه از یک گوینده نیست بلکه ایلپاد مجموعه سروده‌ها و مقطعاتی است که گویندگان مختلف، در زمان‌های مختلف سروده و سپس آن‌ها را با هم گرد آورده و از آن کتابی ترتیب داده و تدوین کرده‌اند. اما در قرن هفدهم میلادی این عقیده سست شد و دانشمندان بزرگ به دلایلی ثابت کردند که سراسر ایلپاد اثر طبع یک گوینده بیست و یک ساله است. برخی دیگر درباره زمان سروده شدن این اشعار تردید داشتند و آن‌ها را از قرن دهم پیش از میلاد نمی‌دانستند و معتقد بودند که یونانیان قدیم قرن‌ها پس از آن به شاعران آثار کرده‌اند و حتی در این زمینه بدین عقیده گرویده بودند که ایلپاد مجموعه‌ای از سروده‌هایی است که آندهای چند در قرن‌های متعدد سروده‌اند و سپس آن‌ها را یک‌دست و کنوانت کرده و با تصرفاتی هم‌سان و هم‌آهنگ کرده‌اند و بدین گونه که امروز هست فراهم آورده‌اند و حتی برخی قسمت‌های کهنه‌تر را نشان داده‌اند. از آن جمله کسی از دانشمندان اروپا معتقد بوده که کتاب ایلپاد شانزده روش مختلف دارد و هر روش از آن از سرانده دیگری است و بدین گونه به جای آنکه آن را مطابق نسخه‌های رایج به بیست و یک سرود تقسیم کنند باید به شانزده سرود تقسیم کرد.

امروز این عقیده دیگر چندان معتبر نیست. با این همه هنوز تردیدی درباره شخص هومر و ایلپاد و اودیسه در میان هست و برخی معتقدند که هومر نام گوینده‌ای نیست بلکه اصطلاحی است برای این گونه اشعار.

بهترین راه برای روشن کردن این مطلب پیچیده مطالعه دقیق در متن ایلپاد و اودیسه است و در این مقدمه هر دو منظومه ایلپاد و اودیسه بدین نظر تجزیه شده است.